

Een 17de-eeuwse beerput in de grachtengordel

**Archeologische opgraving Keizersgracht 355
(2005)**

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 36, 2009

Jerzy Gawronski, Ranjith Jayasena

Inhoud

Basisgegevens	4
1 Inleiding	5
2 Achtergronden en vraagstellingen	7
2.1 Achtergronden	7
2.2 Vraagstellingen en methodiek	8
3 Resultaten	9
3.1 Sporen en structuren	9
3.2 Vondsten	10
3.2.1 Roodbakkend aardewerk	10
3.2.2 Witbakkend aardewerk	11
3.2.3 Steengoed	11
3.2.4 Majolica en faience	11
3.2.5 Chinees porselein	12
3.2.6 Kleipijpen	13
3.2.7 Glas	14
3.2.8 Metaal	15
4 Conclusies	16
5 Catalogus van archeologisch compleet keramiek	17
6 Literatuur	24
Bijlage 1 Sporen	25
Bijlage 2 Vondsten	26

Basisgegevens

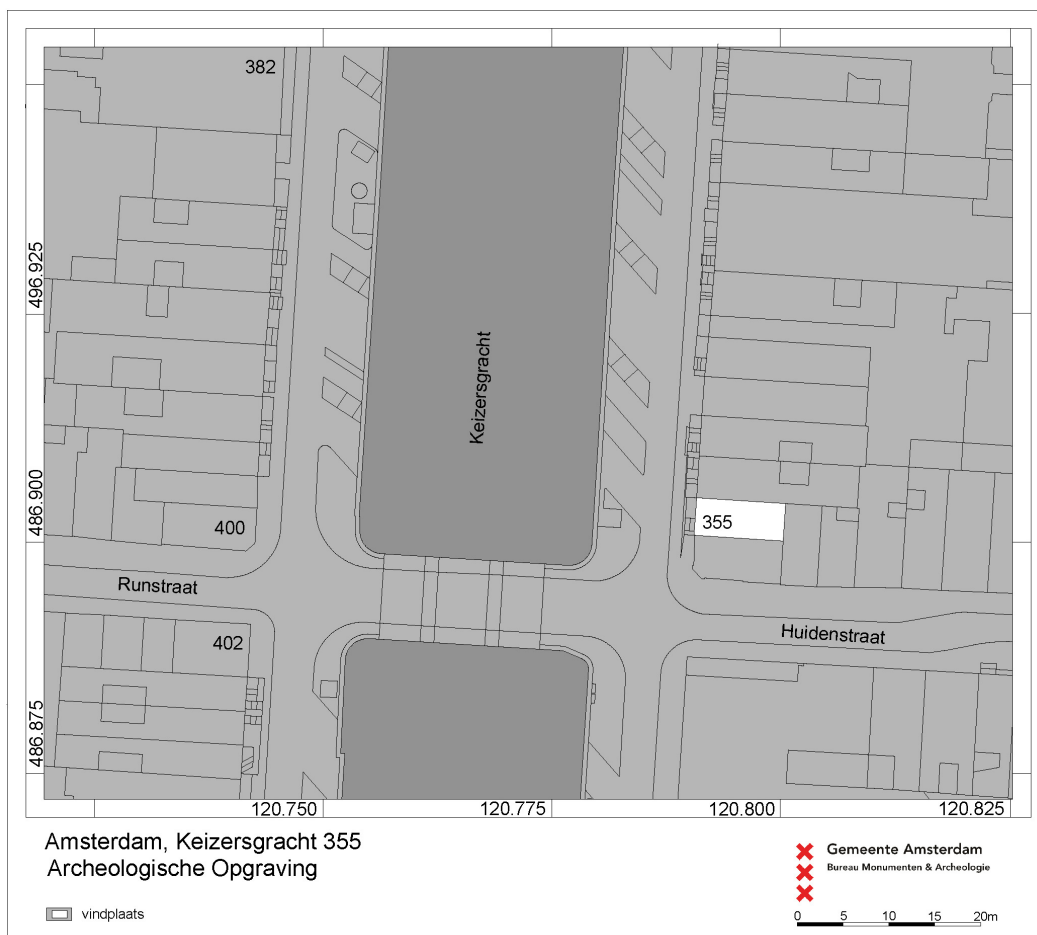
Plangebied	Keizersgracht 355
Adres	Keizersgracht 355
Kadaster	ASD03 E 03990 G0000
RD-coördinaten	NW 120.790 / 486.904 NO 120.800 / 486.904 ZW 120.790 / 486.900 ZO 120.800 / 486.900
TOPO-code BMA	KG 32
OM nummer	400832
Bevoegd gezag	Gemeente Amsterdam Stadsdeel Centrum
Uitvoerder	Gemeente Amsterdam Bureau Monumenten en Archeologie
Beheer en plaats documentatie	Gemeente Amsterdam Bureau Monumenten & Archeologie

1 De locatie van de archeologische opgraving Keizersgracht 355 binnen het Stadsdeel Centrum

1 Inleiding

In 2005 is vanwege funderingsherstel in het pand Keizersgracht 355, het tweede huis vanaf de hoek Keizersgracht / Huidenstraat, de vloer van de benedenverdieping verwijderd. Bij het vrijgraven van de fundering is op 25 oktober in de noordoosthoek van het pand een beerput ontdekt. Deze toevalligvondst was voor de Afdeling Archeologie van het Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) aanleiding om een archeologisch noodonderzoek uit te voeren dat in verband met de geplande bouwvoortgang de volgende dag, 26 oktober 2005, plaatsvond.

2 De onderzoekslocatie binnen de topografische situatie van 2005

3 De hoek Keizersgracht /
Huidenstraat, 2005. De beerput
bevond zich in het middelste pand

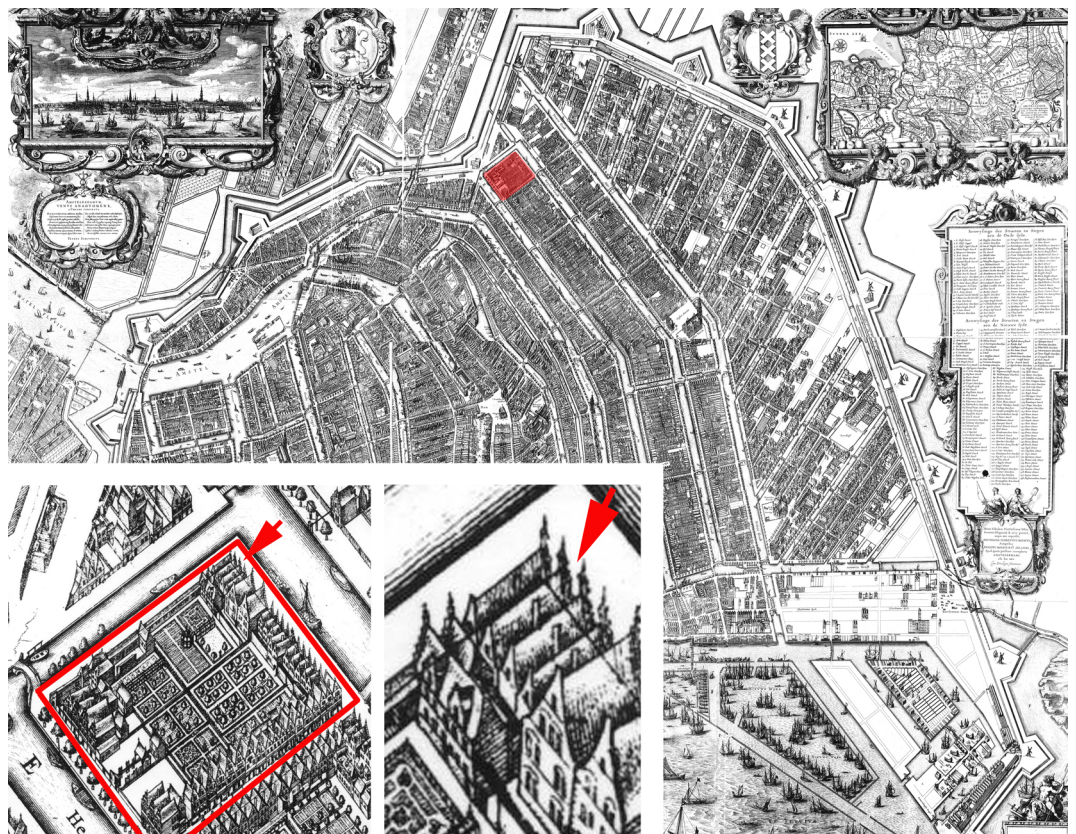

4 Keizersgracht 355 begane grond. Achter in de hoek, onder de opengebroken vloer, lag de (met een bouwlamp
verlichte) beerput

2 Achtergronden en vraagstellingen

2.1 Achtergronden

De vindplaats ligt in een stedelijke zone die ten tijde van de Derde Uitleg, de stadsvergroting van 1613, bij de stad was getrokken. De stadsuitbreiding betrof het westelijk deel van de stad vanaf de Herengracht tot aan de Lijnbaangracht tussen het IJ en de huidige Leidsegracht. Aan de buitenzijde kwam een aarden stadswal met elf bolwerken. Westelijk rond de oude stad werden drie parallelle grachten gegraven, de Heren-, Keizers- en Prinsengracht. Deze grachtengordel was bedoeld als woonwijk voor de welgestelden. Het pand Keizersgracht 355 lag oorspronkelijk aan het zuidelijk uiteinde van deze woonwijk. Met de Vierde Uitleg van 1663 werd de grachtengordel naar het oosten doorgetrokken tot een halve cirkel. De Derde Uitleg voorzag ook in een afzonderlijk woon- en werkkwartier, 'het *Nieuwe Werck*', thans bekend als de Jordaan. In dit ambachtelijk kwartier aan de westzijde van de stad bleef de oude perceelsindeling van het landelijke veenontginningsgebied gehandhaafd.

5 Het bouwblok met pand Keizersgracht 355 binnen de topografische situatie van de stadsplattegrond van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625. De Derde uitleg beslaat hierop het gebied vanaf de knik in de stadswal vlak boven het bouwblok tot aan de nog nauwelijks bebouwde westelijke eilanden in het IJ. Goed zichtbaar zijn de drie parallelle grachten van de grachtengordel en de schuin hierop georiënteerde grachten in het ambachtelijke kwartier westelijk ervan (de Jordaan). In detail: de ligging van pand Keizersgracht 355 binnen het bouwblok (Stadsarchief Amsterdam)

2.2 Vraagstellingen en methodiek

Aangezien de beerput niet *in situ* behouden kon blijven is gekozen voor behoud *ex situ*: een archeologische opgraving met beperkingen. Een beerput is, zeker in gave toestand en met een goed geconserveerde inhoud, een belangrijke archeologische informatiebron. Naast primair gebruik als toilet werd er ook huishoudelijk afval in gedeponeerd. Dit bestond uit zowel organisch materiaal, zoals zaden en botmateriaal, als huisraad van bijvoorbeeld aardewerk, glas en metaal. De materiële cultuur levert zodoende informatie op over de bewoners en hun gebruiksvoorwerpen, terwijl ecologisch materiaal informatie levert over hun voedingspatroon.

De vulling van de beerput is in twee fasen geborgen, zodat een dwarsdoorsnede kon worden gedocumenteerd. Na verwijdering van de zuidelijke helft, is het profiel getekend, waarna de noordelijke helft is opgegraven (zie afb. 7). De beervulling is, gezien de beperkte onderzoekstijd, niet gezeefd.

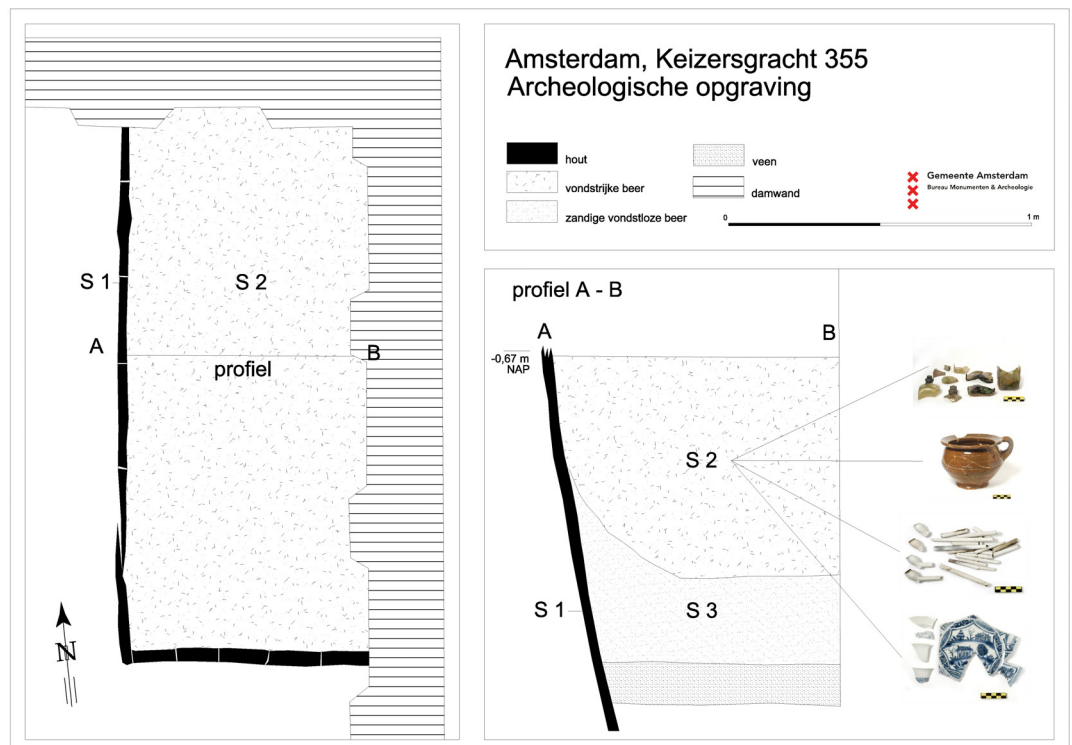

6 Vondstmateriaal *in situ*

3 Resultaten

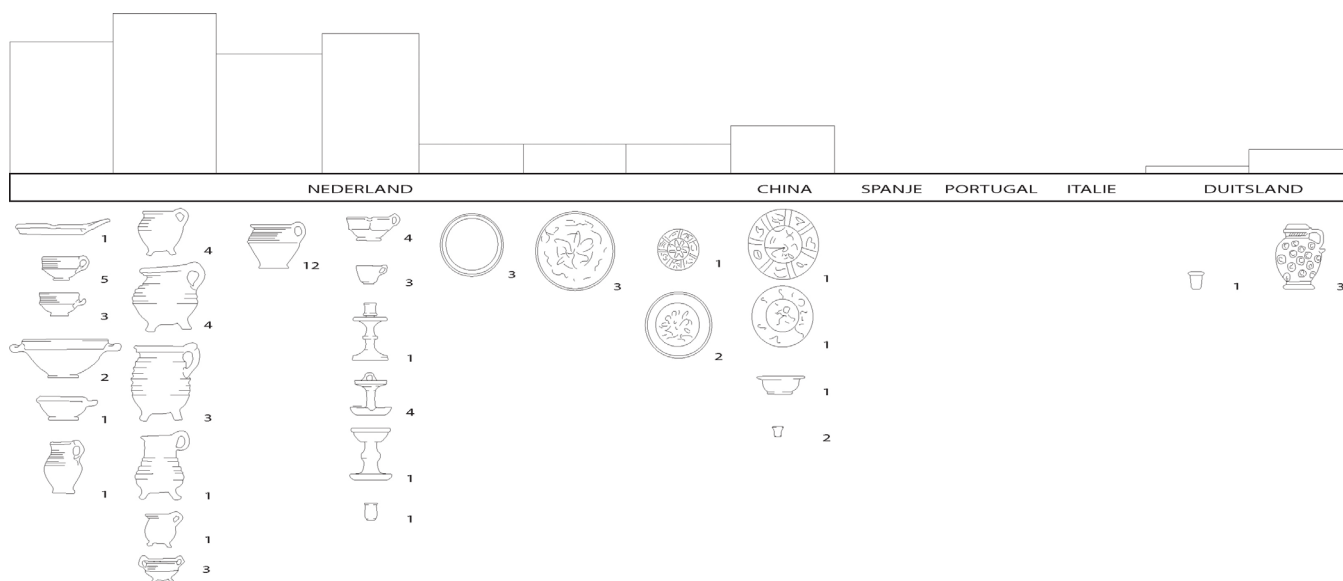
3.1 Sporen en structuren

De beerput (S 1) was een rechthoekige houten constructie van verticale, zij aan zij geplaatste planken. Oorspronkelijk lag deze buitenshuis, maar bij een verbouwing, waarvan nog bouwsporen aanwezig waren, is de achtergevel gesloopt en is de put inpandig tussen de huidige achtermuur en noordelijke zijgevel komen te liggen. De noordelijke en oostelijke begrenzing van de put waren bij aanvang van de bouwwerkzaamheden, kort voor het onderzoek, doorsneden door de stalen damwand van de bouwkuip. Het grootste deel van de put, met afmetingen 1,80 x 0,72 m, was nog onverstoord, met uitzondering van de bovenzijde waarvan ongeveer 1,50 m was afgegraven. De bovenzijde van de beerput (het niveau tot waar deze al was verlaagd) lag nu op 0,67 m ÷ NAP, de onderzijde op 1,67 m ÷ NAP. Naar schatting was de beerput oorspronkelijk circa 2,60 m diep. De overgebleven vulling bestond uit twee pakketten. De onderste laag (S 3) bestond uit een gemiddeld 0,3 m dikke vondstloze zandige beer. Daarop lag een 0,7 m dikke laag (S 2) van donkergrijze beer met veel vondstmateriaal. De locatie van de stortkoker tekende zich af als een rijke vondstconcentratie aan de noordoostzijde.

3.2 Vondsten

De vondsten uit de beerput bestaan uit voorwerpen van rood- en witbakkend aardewerk, majolica, faïence, Chinees porselein, steengoed, kleipijpen, glas en metaal. De vondsten zijn in de verschillende materiaalcategorieën en objecttypen uitgesplitst. Geteld is het minimum aantal exemplaren (MAE). Van het vondstcomplex is een inventarisatiemodel gemaakt op basis van materiaalcategorie en functie (afb. 8). De datering van de resterende vulling (S 2) duidt op een relatief korte gebruiksperiode, van ca. 1625 tot 1650. In werkelijkheid kan de gebruiksperiode tot in de 18de eeuw hebben doorgelopen, maar dat is vanwege het ontbreken van het eerder afgegraven bovenste deel niet te achterhalen. De verschillende materiaalcategorieën worden in het onderstaande besproken, waarbij wordt verwezen naar de inventarisnummers van de objecten die zijn opgenomen in de catalogus van het archeologisch complete keramiek (hoofdstuk 5).

8 Een onderverdeling van de beerputinhoud naar functie en herkomst

3.2.1 Roodbakkend aardewerk

De vondsten bestonden grotendeels uit roodbakkend aardewerk van Nederlandse makelij. Deze materiaalgroep is onder te verdelen in kook- en tafelgerei, sanitair en verlichting. Onder de grappen (kookgerei) kwam een wijdmondig model voor in een hoge variant van gemiddeld 15 cm en een lagere variant van 10,2 cm (cat. 1 en 2). De grappen hadden aan de binnenzijde een groen glazuur dat was ontstaan door toevoeging van koperoxide aan het loodglazuur. De beerput bevatte fragmenten van tenminste één bakpan met een zijwand en kraagwand, een type dat in het Deventer systeem bekend staat als r-bak-4 en voorkwam in de periode 1550-1675.¹ De olielampen bestonden uit een gebruikelijk 17de-eeuws model met twee schalen en een stam met een worstoor en afgeplatte lekschaal (r-oli-2, cat. 7). Even gangbaar was een vuurtest van het type r-tes-4 (cat. 3). Tot het sanitair behoorden twee soorten pispotten. Het meest gangbare model had een standing, scherpe buikknik, horizontaal geknikte rand met platte bovenzijde. Dit type (r-pis-5) dat ook buiten Amsterdam veelvuldig voorkwam heeft doorgaans een lange doorlooptijd tussen 1575-1700.² De specifieke pispot uit deze beerput kan, op basis van vergelijkbare

¹ Bitter 1995, Ostkamp et al 1998.

² Bitter 1995, Ostkamp et al 1998, Clevis en Smit 1990.

9 Enkele vondsten uit de beerput, een grape, een pispot, 2 zalfpotten en een tinnen lepel

vondsten in Amsterdamse contexten, scherper gedateerd worden in het eerste kwart van de 17de eeuw. Onder de pispotten kwam ook een minder gangbaar model voor dat als belangrijkste verschil een afgeronde, in plaats van scherpe, buikknik vertoont: de datering hiervan is de eerste helft 17de eeuw (cat. 5). Het meest voorkomende type bord was het type r-bor-6, met een holle spiegel, platte vlag met naar buiten aangedrukte rand, staande op lobvoeten, uit de periode 1525-1675.³

3.2.2 Witbakkend aardewerk

Het witbakkende aardewerk bestond uit grappen, koppen en een zalfpot. De grappen en koppen kenmerkten zich door de toepassing van koperoxide in het loodglazuur, waardoor, al dan niet gedeeltelijk, een groen oppervlak ontstond. De grappen behoren tot een voor de 17de eeuw gebruikelijk type (w-gra-9, cat. 9). Witbakkend aardewerk werd in de 17de eeuw zowel uit Duitsland geïmporteerd als lokaal geproduceerd. Van Nederlandse pottenbakkerijen die witbakkend aardewerk produceerden is in Alkmaar productieafval opgegraven. Dit vertoonde grote gelijkens met het materiaal uit de beerput aan de Keizersgracht, waardoor aannemelijk is om te veronderstellen dat deze voorwerpen van Nederlandse makelij zijn. De zalfpot (cat. 11) is waarschijnlijk wel uit Duitsland afkomstig.⁴

3.2.3 Steengoed

Het drinkgerei in de beerput bestond uit de fragmenten van drie Westerwald steengoed kannen uit de eerste helft 17de eeuw.

3.2.4 Majolica en faience

In het 17de-eeuwse huishouden van de Keizersgracht 355 werd niet alleen gegeten van borden van roodbakkend aardewerk, maar ook van Nederlandse faience en majolica. Enkele faience borden zijn toe te schrijven aan een Haarlemse plateelbakker.

³ Bitter 1995, Ostkamp 2001, Clevis / Smit 1990.

⁴ Bitter 1995, Ostkamp 1998, 70.

Kenmerkend hiervoor zijn de rode penmoeten, de littekens aan de achterzijde die achterbeleven van de pennen in de kokers waarin de borden opgestapeld werden gedurende het bakproces. Een bord dat tot die groep behoorde, en te dateren is in het tweede kwart van de 17de eeuw, had op de spiegel een floraal motief, met op de vlag banden met driehoekjes en bladtakjes (f-bor-10, cat. 13). Een andere populaire decoratie in die periode was geïnspireerd op Chinees porselein met een vakverdeling met symbolen op de vlag. Een voorbeeld hiervan is het bord cat. 14 (f-bor-1). Van het grovere majolica, met een tinglazuur op de voorzijde en een loodglazuur op de achterzijde, kwamen uit de beerput enkele exemplaren uit de periode 1620-1630 die mogelijk zijn vervaardigd in Harlingen.⁵

3.2.5 Chinees porselein

Typerend voor de eerste helft van de 17de eeuw was de toename van Chinees porselein in Amsterdamse huishoudens. Porselein was eind 16de eeuw al sporadisch verkrijgbaar maar werd na de grootschalige introductie ervan op de Nederlandse markt vanaf 1602 een gewild gebruiksgoed. Een bijzonder exemplaar uit de beerput was een klapmuts (p-kom-6), een bolle kom op een standring met een naar buiten geknikte gekartelde rand. Klapmutsen zijn veel voorkomende kommen, maar in tegenstelling tot de doorgaans blauw-op-wit beschildering had dit exemplaar een reliëfversiering. Een vergelijkbaar exemplaar vermeldt Rinaldi in haar overzichtswerk van kraakporselein, dat dateert uit 1595-1610.⁶ De put bevatte het fragment van één pimpeltje, een ca 4 cm hoog kopje waaruit wijn of brandewijn uit gedronken werd. Op de zijkant is het kopje gedecoreerd met een fries van gestileerde bladeren. Pimpeltjes zijn te dateren in het eerste kwart van de 17de eeuw.

10 Reliëfversiering op de rand van een klapmuts (kom met uitgebogen rand). Kraakporselein, 1595-1610 (zie Rinaldi 1989: 137, pl. 153)

11 Fragment van een pimpeltje uit de beerput (KG32-1-20) en een archeologisch compleet exemplaar (hoogte 3,9 cm) uit een beerput in de Konijnenstraat (KON-34-31)

⁵ Mondelinge mededeling S. Ostkamp, zie cat. 12.

⁶ Rinaldi 1989: 137, pl. 153.

12 Fragment van een bord van Chinees porselein. De decoratie van de spiegel is karakteristiek voor de periode 1630-1640, toen landschappelijke elementen hun intrede deden (KG32-1-19)

Tot het late kraakporselein behoort een bord van het type p-bor-4, een bord op een standring met een vlakke spiegel en naar buiten geknikte platte vlag. De blauw-op-wit vakverdeling op de vlag wordt door Rinaldi geclassificeerd als type 'border VII 3'.⁷ Vooral op basis van de decoratie op de spiegel die in Overgangsstijl is uitgevoerd met huizen in een landschap is het bord te dateren in de periode 1630-1640.

3.2.6 Kleipijpen

Na de introductie van tabak in de Noordelijke Nederlanden aan het einde van de 16de eeuw ontstond binnen enkele decennia een bloeiende rookcultuur. De tabak werd gerookt in pijpen die in een tweedelige mal waren vervaardigd van een witte klei (pijpaarde). Ze hadden vanwege hun breekbaarheid een korte omlooptijd en bovendien was de vormontwikkeling modegevoelig. Hierdoor zijn kleipijpen een goed dateerbare vondstgroep. Het rookgerei uit de beerput bestond uit kleipijpen van het basistype 1 met gedrongen dubbelconische ketel. Deze zijn te dateren in de periode 1600-1650.⁸ Enkele steelfragmenten waren voorzien van ruiten met daarin de *fleur-de-lis*. Deze Franse lelie was een veelgebruikte decoratie in de periode 1625-1675.

⁷ Rinaldi 1989, 106-107.

⁸ Deductief dateringssysteem, Duco 1987.

13 Een selectie van kleipijpen uit de beerput, te dateren in de periode 1600 – 1650

3.2.7 Glas

Glaswerk was ondervertegenwoordigd met vijf kelderflessen en enkele bekers. Dit kan erop wijzen dat glaswerk in de periode 1625-1650 nauwelijks gebruikt werd door het huishouden op nr. 355, maar aannemelijker is dat glas in een andere beerput terecht gekomen is. Een opvallende vondst was een kelkfragment van een roemer met daarop de graving KA (KG32-1-21). Dit exemplaar heeft, gezien de grootte van de kelk, waarschijnlijk een hoogte gehad van ca. 20 cm. Een in grootte en rijkelijke versiering vergelijkbare roemer is opgegraven aan de Oudezijds Achterburgwal (OZA-30-17).

14 Roemerfragment met graving 'KA' uit de beerput van de Keizersgracht (KG32-1-21, links) en een gedecoreerd exemplaar van vergelijkbare grootte van de vindplaats Oudezijds Achterburgwal (OZA-30-17)

15 Fragmenten van kelderflessen, vierkante flessen die werden vernoemd naar de kisten (kelders) waarin ze opgeslagen en vervoerd werden, vaak voorzien van een tinnen schroefdoop, zoals bij deze twee exemplaren

3.2.8 Metaal

Het enige metalen object in de beerput was een tinnen lepel. Deze had een zeskantige steel en op de keerzijde een naald. Het makersmerk bestond uit een gekroonde roos met de initialen BDW. Vergelijkbare exemplaren zijn bekend uit andere vondstcomplexen uit het eerste kwart van de 17de eeuw in Amsterdam.

16 Tinnen lepel met detail (r) van het merk gekroonde roos met BDW (KG32-1-3)

4 Conclusies

Het archeologisch onderzoek van de beerput in het pand Keizersgracht 355 was een noodonderzoek, wat beperkingen ten aanzien van de onderzoeksmogelijkheden met zich meebracht. Doordat de vulling niet gezeefd kon worden was het vondstmateriaal gefragmenteerd en incompleet. Botmateriaal is niet geborgen. Ondanks deze beperkingen heeft het onderzoek geresulteerd in een gevarieerd vondstcomplex waaruit enkele conclusies getrokken kunnen worden. Het grootste deel van het gebruiksgoed bestond uit rood- en witbakkend aardewerk, majolica, faience, steengoed, glas en kleipijpen, evenals importen van Chinees porselein. Voor dezelfde periode kenmerkende importen uit Italië en van het Iberische schiereiland ontbraken. Evenzeer ondervertegenwoordigd was het drinkgerij van steengoed en glas, hiervan waren enkele kannen, kelderflessen en bekeraanwezig. Een opvallend stuk was de kelk van een roemer met daarop een graving.

Het ligt voor de hand om te veronderstellen dat vanwege de specifieke zonering binnen het gebied van de Derde Uitleg, met bewoning van de gegoede burgers en kooplieden aan de Heren-, Keizers-, en Prinsengracht en woon- en werkplaatsen van ambachtslieden in het daarbuiten gelegen gebied, de materiële cultuur een vergelijkbare sociale differentiatie zou moeten weerspiegelen. Wanneer de beerput van de Keizersgracht wordt vergeleken met beerputten die zijn opgegraven aan de Konijnenstraat, dan valt op dat van een grotere diversiteit en rijkdom ondanks enkele bijzondere stukken geen sprake is.⁹ Net zoals bij de beerputten van de Konijnenstraat heeft het vondstmateriaal uit de beerput aan de Keizersgracht waarschijnlijk toebehoord aan een huishouden uit de brede middengroep van de stadsbevolking, bestaande uit vooral ambachtslieden. De enkele bijzondere objecten van glas en porselein zijn binnen het gehele vondstcomplex te gering om van een rijk huishouden te spreken.

⁹ Gawronski, Jayasena, Veerkamp 2007.

5 Catalogus van archeologisch compleet keramiek

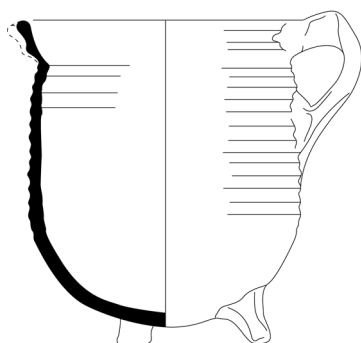
In de catalogus zijn 16 objecten opgenomen die een (vrijwel) compleet profiel hebben en als 'archeologisch compleet' beschouwd worden. Bij de beschrijving is gebruik gemaakt van het 'Classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws Aardewerk en Glas', beter bekend onder de benaming 'Deventer systeem'. Deze typologie, die de periode 1250-1900 omvat, is voor het eerst toegepast in de publicatie van een Deventer vondstcomplex in 1989.¹⁰ Sindsdien heeft het binnen Nederland brede navolging gehad. De opzet is als volgt: het materiaal wordt geclassificeerd naar baksel (materiaal soort), specifiek model en vorm. De geregistreerde informatie is eenvormig en omvat de volgende aspecten:

- 1a. vondstnummer
- 1b. vondstcontext (complexdatering)
2. code van het type: baksel, vorm en type
3. datering
- 4a afmetingen: maximale diameter zonder additieven, hoogte zonder additieven en de diameter van de voet
- 4b omschrijving type
- 5a. baksel: wanneer mogelijk specifiek baksel
- 5b. oppervlaktebehandeling: glazuur
- 5c. decoratie
- 5d. diversen
- 6a. voet
- 6b. additieven
- 6c. compleetheid
7. naam
8. herkomst: productieplaats
9. literatuur

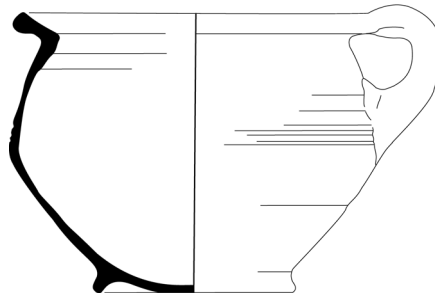
Alle afbeeldingen in deze catalogus zijn schaal 1:4.

¹⁰ Clevis, Kottman 1989.

1	2	3
1a KG32-1-13	1a KG32-1-4	1a KG32-1-15
1b beerput (1625-1650)	1b beerput (1625-1650)	1b beerput (1625-1650)
2 r-gra-30a	2 r-gra-30a	2 r-tes-3
3 1625-1675	3 1625 – 1675	3 1625-1675
4a 15 / 18 /	4a 10,2 / 9,8 /	4a 12,8 / 8 /
4b afgeronde wijmondige grape met kraagrand en dekselgeul	4b afgeronde wijmondige grape met kraagrand en dekselgeul	4b vierkante vuurttest met scherpe knik bodem-wand, licht uitgebogen afgeronde rand
5a roodbakend aardewerk	5a roodbakend aardewerk	5a roodbakend aardewerk
5b loodglazuur, inwendig koperoxide	5b loodglazuur, inwendig koperoxide	5b loodglazuur
5c	5c	5c
5d	5d	5d
6a 3 poten	6a 3 poten	6a 3 poten
6b worstoor	6b worstoor	6b
6c vrijwel compleet	6c vrijwel compleet	6c vrijwel compleet
7 grape	7 grape	7 vuurttest
8 Nederland	8 Nederland	8 Nederland
9	9	9 Bitter et al 1997,66

4

- 1a KG32-1-17
1b beerput (1625-1650)
2 r-kop-2
3 1625-1675
4a 9 / 5,5 / 4,5
4b kop met scherpe knik bodem-
wand en iets uitgebogen wand,
op standring
5a roodbakkend aardewerk
5b loodglazuur inwendig
5c
5d
6a standring
6b worstoor
6c vrijwel compleet
7 kop
8 Nederland
9

5

- 1a KG32-1-1
1b beerput (1625-1650)
2 r-pis-48
3 1600-1650
4a 20 / 15,5 / 11,4
4b pispot met afgeronde buikknik
en horizontaal geknikte rand
met platte bovenzijde, op
standring
5a roodbakkend aardewerk
5b loodglazuur
5c
5d
6a standring
6b worstoor
6c vrijwel compleet
7 pispot
8 Nederland
9

6

- 1a KG32-1-12
1b beerput (1625-1650)
2 r-pis-5
3 1600-1625
4a 19,5 / 16,2 / 10,5
4b pispot met scherpe
buikknik en horizontaal
geknikte rand met platte
bovenzijde, op
standring
5a roodbakkend aardewerk
5b loodglazuur
5c
5d
6a standring
6b worstoor
6c vrijwel compleet
7 pispot
8 Nederland
9

7

- 1a KG32-1-18
1b beerput (1625-1650)
2 r-oli-2
3 1600-1625
4a 10,2 / 9 /
4b olielamp met twee schalen en
stam, een worstoor,
lekschaal afgeplat, geknikte
rand
5a roodbakkend aardewerk
5b loodglazuur
5c
5d
6a standvlak
6b worstoor
6c vrijwel compleet
7 olielamp
8 Nederland
9 Bitter 1995, 131

8

- 1a KG32-1-2
1b beerput (1625-1650)
2 r-zal-3
3 1600 – 1625
4a 8 / 6,7 / 4,7
4b licht conisch
versmallend zalfpotje
met naar buiten
gebogen rand op
standvlak
5a roodbakkend aardewerk
5b loodglazuur
5c
5d
6a standvlak
6b
6c compleet
7 zalfpot
8 Nederland
9 Bitter 1995, 137

9

- 1a KG32-1-14
1b beerput (1625-1650)
2 w-gra-9
3 1625-1650
4a 13,5 / 12 /
4b bolle grape met
ribbel op schouder,
kraagrand en
dekselgeul
5a witbakkend aardewerk
5b loodglazuur met
koperoxide
5c
5d
6a 3 poten
6b
6c vrijwel compleet
7 grape
8 Nederland
9

10

- 1a KG32-1-16
- 1b beerput (1625-1650)
- 2 w-kop-3
- 3 1625-1650
- 4a 12 / 7,5 / 7
- 4b conische kop met platte bodem
- 5a witbakkend aardewerk
- 5b loodglazuur, koperoxide
- 5c
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c fragment (compleet profiel)
- 7 kop
- 8 Nederland
- 9

11

- 1a KG32-1-5
- 1b beerput (1625-1650)
- 2 w-zal-1
- 3 1625 – 1675
- 4a 5,4 / 5,2 / 3,6
- 4b conisch zalfpotje met uitgebogen rand, op standvlak
- 5a witbakkend aardewerk
- 5b loodglazuur
- 5c
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c compleet
- 7 zalfpot
- 8 Duitsland
- 9

12

- 1a KG32-1-8
- 1b beerput (1625-1650)
- 2 m-bor-5
- 3 1625-1650
- 4a 24,5 / 4,8 /
- 4b afgerond bord met uitgebogen rand, op standring
- 5a majolica
- 5b voorzijde: tinglazuur, achterzijde: loodglazuur
- 5c decoratie: rozet op spiegel, gestileerde bladeren op vlag
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c fragment (compleet profiel)
- 7 bord
- 8 Nederland, Harlingen
- 9

13

- 1a KG32-1-9
- 1b beerput (1625-1650)
- 2 f-bor-10
- 3 1625-1650
- 4a 19 / 2,3 / 12
- 4b bord met platte spiegel,
overgaand in uitgebogen
vlag, op standring
- 5a faience
- 5b tinglazuur
- 5c decoratie: floraal motief
op spiegel, gestileerde
bladeren op vlag
- 5d rode penmoeten
- 6a standring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 bord
- 8 Nederland, Haarlem
- 9 Scholten 1993, 126-127

14 (schaal 1:2)

- 1a KG32-1-10
- 1b beerput (1625-1650)
- 2 f-bor-1
- 3 1620-1630
- 4a 10,8 / 2,5 / 5,5
- 4b bord met knik
spiegel-vlag
op standring
- 5a faience
- 5b tinglazuur
- 5c decoratie vlag:
vakverdeling met
symbolen
- 5d rode penmoeten
- 6a standring
- 6b
- 6c fragment
(compleet profiel)
- 7 bord
- 8 Nederland, Haarlem
- 9

15

- 1a KG32-1-19
- 1b beerput (1625-1650)
- 2 p-bor-4
- 3 1630-1640
- 4a 19,6 / 2 / 12
- 4b in mal gevormd bord met
vlakke spiegel en naar
buiten geknikte platte vlag,
op standring
- 5a Chinees porselein
- 5b kraakporselein
onderglazuur blauw
- 5c vlag: vakverdeling met
symbolen; spiegel:
huizen in landschap
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c fragment
(compleet profiel)
- 7 bord
- 8 China, Jingdezhen
- 9 Rinaldi 1989, 106-107

16 (schaal 1:2)

- 1a *KG32-1-120*
- 1b *beerput (1625-1650)*
- 2 *p-kop-3*
- 3 *1600-1625*
- 4a *5 / /*
- 4b *slank trompetvormig kopje,
op standring, zonder oor*
- 5a *Chinees porselein*
- 5b *kraakporselein,
onderglazuur blauw*
- 5c *fries met gestileerde bladeren*
- 5d
- 6a *standring*
- 6b
- 6c *fragment*
- 7 *kop (pimpeltje)*
- 8 *China, Jingdezhen*
- 9 *Van der Pijl-Ketel 1982,
143-145;
Bitter 1995, 152-153*

6 Literatuur

Bitter, P., *'Geworteld in de bodem. Archeologisch en historisch onderzoek van een pottenbakkerij bij de Wortelsteeg in Alkmaar'*, Alkmaar 1995

Bitter, P., *'Wonen op Niveau. Archeologisch, bouwhistorisch en historisch onderzoek van twee percelen aan de Langestraat'*, Alkmaar 1997

Clevis, H., & J. Kottman, *'Weggegooid en teruggevonden. Aardewerk en glas uit Deventer vondstcomplexen 1375-1750'*, Deventer 1989

Clevis, H., & M. Smit, *'Verscholen in vuil. Archeologische vondsten uit Kampen 1375-1925'*, Urk 1990

Duco, D.H., *De Nederlandse kleipijp. Handboek voor dateren en determineren*, Leiden 1987

Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *'Beerputten en bedrijvigheid. Archeologische opgraving Konijnenstraat (2003)'*, Amsterdam 2007 (AAR 6)

Ostkamp, S., P. Bitter, R. Roedema en R. van Wilgen, *'Afval van gorters, brouwers en een hospitaal. Archeologisch onderzoek aan het Wortelsteegplein'*, Alkmaar 1998

Pijl-Ketel, C.L. van der, *The ceramic load of the Witte Leeuw (1613)*, Amsterdam 1982

Rinaldi, M., *Kraak Porcelain. A Moment in the History of Trade*, London 1989

Scholten, F.T., *'Dutch Majolica & Delftware. The Edwin van Drecht Collection'*, Amsterdam 1993

Bijlage 1 Sporen

spoor	NAP	NAP onder	beschrijving	interpretatie	associatie	vondstnr	datering
1	0,67 m +	1,85 m +	rechthoekige constructie van minimaal 1,80 x 0,72 m; houten wanden van rechtopstaande planken	beerput	> 2, 3		1625-1650
2	0,67 m +	1,67 m +	dondergrijze zeer vondstrijke beer, bovenste vullingslaag	beervulling	< 2	1	1625-1650
3	1,67 m +	1,85 m +	bruine zandige beer, onderste vondstloze vullingslaag	beervulling	>2, < 1		1625-1650

Bijlage 2 Vondsten

vondst nr	object nr	fragm	MAE	materiaal	kenmerken	object	datering
1	9	3	1	faience	rode penmoeten, Haarlem, f-bor-10	bord	1625-1650
1		2	1	faience	floraal motief, banden met driehoekjes en bladtakjes (Scholten 1993, 116-117), rode penmoeten, Haarlem, f-bor-10	bord	1625-1650
1	10	3	1	faience	blauw op wit vakverdeling, rode penmoeten, Haarlem, f-bor-1	bord	1620-1630
1		5	1	glas	wafelbeker	drinkglas	1600-1700
1		1	1	glas		venster glas	
1		1	1	glas		glasstaaf	
1		5	1	glas	ijsglas	ijsglas	1625-1675
1		1	1	glas		drinkglas	
1		4	1	glas	beker	drinkglas	1600-1700
1	21	3	1	glas	gecalligrafeerd KA., d. 8,9, vermoedelijke hoogte 20 cm	roemer	1600-1700
1		34	5	glas: Waldglas		kelderfles	1600-1700
1		2	2	hout		schrijf plankje	
1	6	1	1	hout		borstel	
1	7	1	1	hout	knop	knop	
1		1	1	hout		handvat	
1		1	1	majolica	verhoogde spiegel, vlakke vlag met afgeronde rand, m-bor-13	bord	1600-1650
1		5	1	majolica	vlakke wand met uitgebogen lip, m-bor-5	bord	1600-1640
1	8	7	1	majolica	afgerond bord met uitgebogen rand, op standring, m-bor-5, rozet, kabelrand, Harlingen	bord	1625-1650
1	3	1	1	metaal: tin	6-kantige steel, naald, roos gekroond, initiaal BDW	lepel	1600-1625
		3	3	pijpaarde	dubbelconische ketel, eerste generatie, hielmerk	pijp	1600-1620
		1	1	pijpaarde	dubbelconische buikige ketel	pijp	1625-1640
		1	1	pijpaarde	trechtersvormige ketel	pijp	1700-1730
		18	1	pijpaarde	steelfragmenten	pijp	1600-1700
		1	1	pijpaarde	steelfragment, fleur-de-lis	pijp	1625-1675
1		1	1	porselein: China	geen decoratie	pimpeltje	1600-1625
1	11	2	1	porselein:	reliëfdecoratie op rand, geen	klapmuts	1595-1610

				China	beschildering, zie Rinaldi 1989, 137, p-kom-6		
1	20	1	1	porselein: China	fries met bladmotief, p-kop-3	pimpeltje	1600-1625
1	19	3	1	porselein: China	landschap op spiegel, vakverdeling op vlag, border VII.3 (Rinaldi 1989, 106-107), p- bor-4	bord	1630-1640
1		1	1	porselein: China		bord	1600-1625
1		2	1	roodbakkend	kop met vertikaal oor	kop	
1		2	1	roodbakkend	zijwand en kraagrand, r-bak-4 (Bitter 1995, Ostkamp 1998)	bakpan	1550-1675
1	12	8	1	roodbakkend	scherpe buikknik, horizontaal geknikte rand met platte bovenzijde, op standring, r-pis-5 (Bitter 1995, Ostkamp et al 1998, Clevis/Smit 1990)	pispot	1600-1625
1		15	2	roodbakkend	scherpe buikknik, horizontaal geknikte rand met platte bovenzijde, op standring, r-pis-5 (Bitter 1995, Ostkamp et al 1998, Clevis/Smit 1990)	pispot	1600-1625
1		15	8	roodbakkend		pispot	
1		76	7	roodbakkend		grape	1600-1700
1	4	1	1	roodbakkend	inwendig groen geglazuurd	grape	1625-1675
1	13	12	1	roodbakkend	afgeronde wijmondige grape, kraagrand met dekselgeul, inwendig koperoxide (r-gra-30a)	grape	1625-1675
1		10	1	roodbakkend	afgeronde wijmondige grape, kraagrand met dekselgeul,, inwendig koperoxide (r-gra-30a)	grape	1625-1675
1		14	1	roodbakkend	afgeronde wijmondige grape, kraagrand met dekselgeul, inwendig koperoxide (r-gra-30a), zie ook HAP-65-181	grape	1625-1675
1		1	1	roodbakkend	ronde vuurttest, r-tes-5	test	1550-1650
1	1	1	1	roodbakkend	pispot met afgeronde buikknik, r- pis-48	pispot	1600-1650
1	15	4	1	roodbakkend	vierkante vuurttest met scherpe knik bodem-wand en rand met aan bovenzijde een geultje, poten, r-tes-3	test	1625-1630
1		1	1	roodbakkend	vierkante vuurttest met scherpe knik bodem-wand en rand met aan bovenzijde een geultje, poten, r-tes-3	test	1625-1750
1		5	1	roodbakkend	ronde vuurttest, r-tes-4	test	
1		4	1	roodbakkend	lekschaal afgeplat	olielamp	
1		4	2	roodbakkend	twee schalen en stam, worstoor,	olielamp	1600-1625

					lekschaal afgeplat, geknikte rand, r-oli-2 (Bitter 1995, Ostkamp 1998)		
1	18	1	1	roodbakkend	twee schalen en stam, worstoor,	olielamp	1600-1625
					lekschaal afgeplat, geknikte rand, r-oli-2 (Bitter 1995, Ostkamp 1998)		
1		3	3	roodbakkend	divers		
1		2	2	roodbakkend	holle spiegel (groen geglazuurd), platte vlag met naar buiten aangedrukte rand, op lobvoeten, r-bor-6 (Bitter 1995, Ostkamp 2001, Clevis/Smit 1990)	bord	1525-1675
1		7	2	roodbakkend		kom	
1		5	1	roodbakkend	kop met scherpe knik bodemwand en iets uitgebogen rand, op standring	kop	1525-1650
1	17	1	1	roodbakkend		kop	1650-1675
1		6	5	roodbakkend	kop	kop	
1		1	1	roodbakkend		kan	1600-1700
1	2	1	1	roodbakkend	r-zal-3	zalfpot	1600-1625
1		1	1	roodbakkend, ongeglaazuurd		vuurschaal	1600-1700
1		3	1	roodbakkend, slib		bord	1600-1675
1		3	3	steengoed		kan	1600-1650
1		1	1	witbakkend		kop	1600-1700
1		8	8	witbakkend	divers		
1		2	1	witbakkend		kom	1600-1700
1	5	1	1	witbakkend	inwendig loodglazuur, w-zal-1	zalfpot	1650-1675
1		1	1	witbakkend, glazuur: groen	w-kan-2	kandelaar	1650-1700
1		1	1	witbakkend, glazuur: groen		bord	1600-1700
1		1	1	witbakkend, glazuur: groen		grape	1600-1700
1	16	20	2	witbakkend, glazuur: groen	w-kop-3	kop	1625-1650
1		1	1	witbakkend, glazuur: groen		zoutvat	1600-1650
1	14	1	1	witbakkend, glazuur: groen	twee-orig, w-gra-9	grape	1625-1650
1		9	1	witbakkend, glazuur: groen		grape	1600-1650

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten)

Overzicht van verschenen titels

ISSN: 1872-5139

In druk verkrijgbaar via Stadsboekwinkel Amsterdam en www.halos.nl

Als PDF te downloaden op www.bma.amsterdam.nl

- AAR 1 Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *Wonen aan een wagenplein. Archeologische opgraving Haarlemmerplein (2005)*, Amsterdam 2006
- AAR 2 Gawronski, J. en R. Jayasena, *Tweede Kostverlorenkade. Inventariserend veldonderzoek (2006)*, Amsterdam 2006
- AAR 3 Gawronski, J., S. Dautzenberg, J. Veerkamp, *Verschansen achter vuilnis. Inventariserend veldonderzoek Amstelstraat (2006)*, Amsterdam 2007
- AAR 4 Gawronski, J. en R. Jayasena, *Scherven uit de Pottenbakkersgang. Archeologische opgraving Westerstraat (2003)*, Amsterdam 2007
- AAR 5 Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *In de schaduw van de VOC. Archeologische opgraving Rapenburg (2005)*, Amsterdam 2007
- AAR 6 Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *Beerputten en bedrijvigheid. Archeologische opgraving Konijnenstraat (2003)*, Amsterdam 2007
- AAR 7 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Zerken en graven in de Nieuwezijds Kapel. Inventariserend veldonderzoek Rokin (2005)*, Amsterdam 2007
- AAR 8 Gawronski, J. en R. Jayasena, *Opgraving van een mikwe in de Nieuwe Synagoge. Jonas Daniël Meijerplein (2006)*, Amsterdam 2007
- AAR 9 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *De Hallen. Inventariserend veldonderzoek Bilderdijkkade (2006)*, Amsterdam 2006
- AAR 10 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Een fontein in de Buitensingel. Archeologische begeleiding Leidseplein (2006)*, Amsterdam 2006
- AAR 11 Gawronski, J. en R. Tousain, *Diemen Tolbrug. Inventariserend veldonderzoek Muiderstraatweg (2006)*, Amsterdam 2008
- AAR 12 Gawronski, J. en R. Tousain, *Boezemgemaal Halfweg. Inventariserend veldonderzoek Wethouder van Essenweg (2006)*, Amsterdam 2007
- AAR 13 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Frans Ottenstadion. Inventariserend veldonderzoek Amstelveenseweg (2004)*, Amsterdam 2007
- AAR 14 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Archeologisch opgraving Vijzelstraat (2004)*, Amsterdam 2007
- AAR 15 Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *Aanplempingen in het IJ. Archeologische opgraving Martelaarsgracht (2003)*, Amsterdam 2007
- AAR 16 Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *Schuilkerk de Papagaai. Archeologische opgraving Kalverstraat (2004)*, Amsterdam 2008
- AAR 17 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *De saillant van Het Blaauwhoofd. Inventariserend veldonderzoek Van Diemenstraat (2006)*, Amsterdam 2007
- AAR 18 Gawronski, J. en R. Jayasena, *De noordwestelijke oever van Oostenburg. Archeologische opgraving Oostenburgermiddenstraat (2006)*, Amsterdam 2006
- AAR 19 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Het Shell-terrein. Inventariserend veldonderzoek Grasweg (2004)*, Amsterdam 2007
- AAR 20 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Het RIVA-terrein. Inventariserend veldonderzoek Baarsjesweg (2005)*, Amsterdam 2008
- AAR 21 Gawronski, J. en R. Tousain, *De Ceintuurbaanpanden. Archeologische begeleiding Tweede Sweelinckstraat / Sint Willibrordusstraat (2006)*, Amsterdam 2008

- AAR 36 Gemeente Amsterdam
Bureau Monumenten & Archeologie
Beerput Keizersgracht 355
- AAR 22 Gawronski, J. en R. Jayasena, *Het Purperhoedenveem. Archeologische opgraving Oudezijds Voorburgwal (2004)*, Amsterdam 2008
- AAR 23 Kranendonk, P. en J.H.G. Gawronski, *Noord/Zuidlijn, locatie Rokin. Archeologische begeleidingen en opgravingen 2003-2006*, Amsterdam 2007
- AAR 24 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Sportpark Ronald McDonald, Inventariserend veldonderzoek Zunderdorpergouw (2007)*, Amsterdam 2008
- AAR 25 Gawronski, J., en J. Veerkamp, *N 44, De Keyzer. Inventariserend veldonderzoek Czaar Peterstraat (2008)*, Amsterdam 2008
- AAR 26 Gawronski, J., en J. Veerkamp, *Het Luycksterrein. Inventariserend veldonderzoek Overamstelstraat (2004)*, Amsterdam 2008
- AAR 27 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Oranjerie in Frankendael. Archeologische opgraving Middenweg (2003)*, Amsterdam 2008
- AAR 28 Gawronski, J. en R. Jayasena, *Serviesgoed uit een 18de-eeuwse beerput. Archeologische opgraving Derde Weteringdwarsstraat (2003)*, Amsterdam 2008
- AAR 29 Gawronski, J. en J. Veerkamp, *Profiel van de 17de-eeuwse stadswal. Archeologische begeleiding Marnixplein (2004)*, Amsterdam 2008
- AAR 30 Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *Bolwerk Oosterblokhuis. Archeologische opgraving Prof. Tulpplein (2005)*, Amsterdam 2008
- AAR 31 Gawronski, J., R. Jayasena, J. Veerkamp, *Van Amstelbocht tot Binnengasthuis. Archeologische Opgraving Oude Turfmarkt (2005)*, Amsterdam 2008
- AAR 32 Gawronski, J., en J. Veerkamp, *N 43 / Funenpark. Archeologische Begeleiding Cruquiuskade (2008)*, Amsterdam 2009
- AAR 33 Gawronski, J., en J. Veerkamp, *Het gemeentearchief terrein. Inventariserend Veldonderzoek Amsteldijk 67 (2009)*, Amsterdam 2009
- AAR 34 Gawronski, J. en R. Jayasena, *Spaarndammerdijk 320. Inventariserend Veldonderzoek (2007)*, Amsterdam 2009
- AAR 35 Gawronski, J., S. Dautzenberg, J. Veerkamp, *Wonen aan twee stegen. Archeologische opgraving Paardenstraat (2004)*, Amsterdam 2008
- AAR 36 Gawronski, J. en R. Jayasena, *Een 17de-eeuwse beerput in de grachtengordel. Archeologische Opgraving Keizersgracht 355 (2005)*, Amsterdam 2009

olofon

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 36 Amsterdam 2009, ISSN: 1872-5139

Redactie: Jerzy Gawronski
 Tekst: Jerzy Gawronski, Ranjith Jayasena
 Veldwerk/ tekeningen: Ranjith Jayasena, Ron Tousain
 Foto's: Ranjith Jayasena, Wiard Krook
 Vondstverwerking: Ron Tousain
 Vondstdeterminatie: Ranjith Jayasena, Ab Lagerweij, Sebastiaan Ostkamp
 Vormgeving/ druk: BMA

© Gemeente Amsterdam, Bureau Monumenten & Archeologie 2009

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

